

Гелухова Н. М., ст. викладач, Синякова Л. П., ст. викладач, Крот М. В., ст. викладач (Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука, м. Рівне)

РОЛЬ КОРПОРАТИВНОГО ПОДАТКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ПІДПРИЄМСТВ

***Анотація.** У статті досліджено теоретичні основи податкового менеджменту. Розкрито сутність корпоративного податкового менеджменту та з'ясовано його роль в системі управління фінансами підприємств. Розглянуто складові та основні напрямки корпоративного податкового менеджменту. Обгрунтовано місце та роль податкового планування у системі податкового менеджменту підприємств. Надано пропозиції з удосконалення корпоративного податкового менеджменту.*

***Ключові слова:** податковий менеджмент, мінімізація податків, оптимізація податкової політики, податкове планування.*

***Аннотация.** В статье исследованы теоретические основы налогового менеджмента. Раскрыта сущность корпоративного налогового менеджмента и выяснено его роль в системе управления финансами предприятий. Рассмотрены составляющие и основные направления корпоративного налогового менеджмента. Обосновано место и роль налогового планирования в системе налогового менеджмента предприятий. Даны предложения по совершенствованию корпоративного налогового менеджмента.*

***Ключевые слова:** налоговый менеджмент, минимизация налогов, оптимизация налоговой политики, налоговое планирование.*

***Annotation.** The article presents the theoretical foundations of tax management. The essence of corporate tax management is revealed and its role in the financial management of enterprises is clarified. The components and basic directions of corporate tax management are considered. The place and role of tax planning in the system of companies' tax management is grounded. The proposals to improve corporate tax management are proposed.*

***Keywords:** tax management, tax minimization, optimization of tax policy, tax planning.*

В умовах прийняття Податкового кодексу України актуальним є питання корпоративного податкового менеджменту. Податковий менеджмент є складовою всієї податкової політики, як на рівні держави, так і на рівні підприємства. Він являє собою систему принципів і методів

розробки та реалізації управлінських рішень, пов'язаних з вибором податкової системи, розрахунком податкових платежів, постійним контролем за їх здійсненням. Завданням податкового менеджменту є розробка податкової політики підприємства залежно від його економічної стратегії та напрямів діяльності, а також визначення такої системи податків, яка б дала змогу отримувати найбільші прибутки, оптимізуючи податкові платежі до державного бюджету [1, с. 125].

Система податкового менеджменту як важлива сфера науково-практичних досліджень, втілена у працях відомих вчених-економістів, серед них роботи: Ю. Б. Іванова, В. В. Карпової, А. Я. Кізіми, А. І. Крисоватого, Т. М. Реви та ін.

Метою нашого дослідження є висвітлення сутності та ролі корпоративного податкового менеджменту в системі управління фінансами підприємств.

Податкові платежі займають вагомий частку у фінансових потоках суб'єктів господарювання. Від грамотного, професійного рішення, ухваленого ними з урахуванням податкових наслідків, залежать подальший розвиток бізнесу та можливості його зростання. Недооцінка цієї сторони фінансової діяльності підприємств, допущені помилки в розрахунках при оподаткуванні обертаються значними фінансовими втратами.

На сьогоднішній день вести бізнес, не прорахувавши, скільки принесе прибутків та чи інша операція і скільки потрібно буде при цьому заплатити податків, практично неможливо. Проблеми оподаткування, обліку і управління податками за значущістю можна порівняти лише з проблемами, що виникають безпосередньо в процесі виробничої або будь-якої іншої підприємницької діяльності. Ця значимість виражається в конкретних сумах, які сплачуються державі. Податкові платежі, охоплюючи всю виробничу і господарську діяльність підприємств, визначають склад ціни, впливають на ефективність виробництва, а також є найважливішим чинником при ухваленні бізнес-рішення [2, с. 200].

Формування та реалізація корпоративного податкового менеджменту є управлінським процесом, оскільки супроводжує практично кожен функцію бізнесу і обслуговуючих процесів. Це пов'язано, по-перше, з тим, що податки суттєво впливають на прийняття стратегічних і тактичних управлінських рішень, по-друге, практично всі господарські операції підлягають податковому обліку. Фактично всі підприємницькі рішення приймаються тільки з урахуванням податків, можливостей їх оптимізації, прогнозних змін податкового законодавства. Зрештою, податковий менеджмент і його вдосконалення спрямовані не на мінімізацію сум податків, а на оптимізацію всієї фінансово-господарської діяльності підприємства, при цьому не має значення, чи метою діяльності суб'єкта господарювання є досягнення максимального прибутку, чи ні.

Корпоративний податковий менеджмент – це система управління податковими потоками підприємства шляхом використання науково обґрунтованих ринкових форм і методів та ухвалення управлінських рішень у сфері податкових доходів і витрат на макрорівні [2, с. 201]

Податковий менеджмент, як частина управлінського процесу підприємства, може бути зображений схемою (рис. 1), що включає такі складові, як:

- цільова підсистема – установлює цілі та задачі податкового менеджменту на основі підвищення якості його основних елементів;
- забезпечуюча підсистема – призначена здійснити методичне, інформаційне, правове та інше забезпечення процесу податкового менеджменту;
- функціональна підсистема – регулює функції процесу й порядок його здійснення. У межах цієї підсистеми вирішуються питання запровадження податкового планування, розробляється податкова стратегія, визначаються напрями облікової політики, принципи податкового обліку та контролю;
- управляюча підсистема – визначає учасників процесу податкового менеджменту та їх обов'язки.

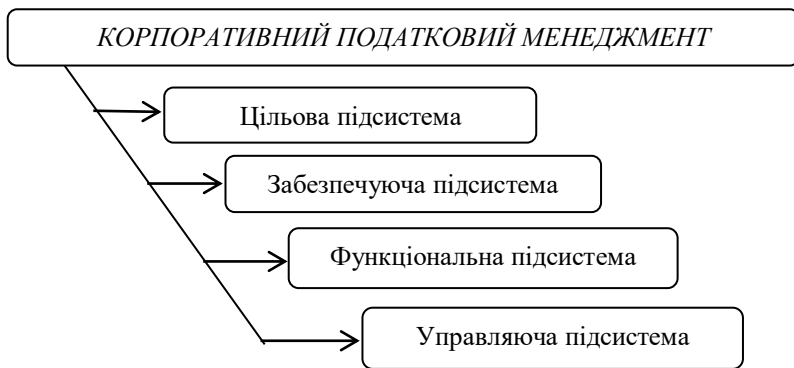

Рис. 1. Процес корпоративного податкового менеджменту

Такий напрямок податкового менеджменту як податкове планування за умови його правильної організації дає підприємству можливість дотримуватися податкового законодавства шляхом правильності розрахунку податків, зборів та інших платежів податкового характеру; звести до мінімуму податкові зобов'язання; максимально збільшити прибуток; розробити структуру взаємовигідних угод із постачальниками і замовниками; ефективно керувати грошовими потоками та уникати штрафних санкцій, що позитивно відіб'ється на подальшій фінансовій діяльності підприємства

Податкове планування доцільне завжди, і коли підприємство процвітає, і коли воно балансує на межі рентабельності або, що значно гірше, на межі банкрутства. За умови грамотного підходу покращення фінансового стану підприємства не буде пов'язане з податковими порушеннями.

Залежно від характеру управлінських рішень у податковому менеджменті виділяють такі основні напрями (рис. 2).

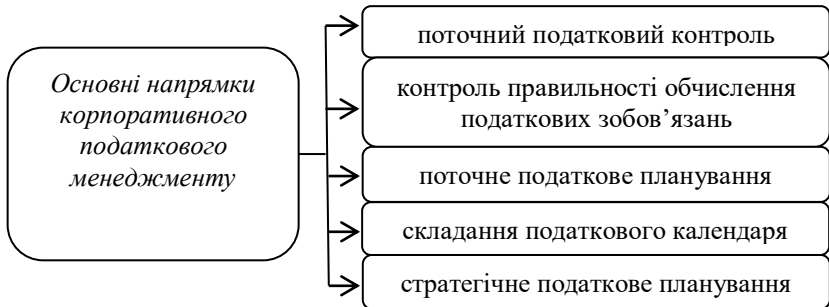

Рис. 2. Основні напрями податкового менеджменту на підприємстві

Найважливішими показниками ефективності податкового менеджменту та його впливу на фінанси підприємств є мінімізація та оптимізація податкових зобов'язань, оскільки для фінансової діяльності суб'єктів господарювання важливим є кінцевий результат, а саме економія на податках.

Часто поняття «мінімізація» та «оптимізація» ототожнюють. Ці явища є досить близькі, але не рівнозначні. В принципі, мінімізація і оптимізація мають спільну мету – зниження податкового тягаря платників податків. Проте, якщо мінімізація платежу застосовується до якогось конкретного податку при певній ситуації, то оптимізація носить системний характер і направлена на раціоналізацію податкової політики підприємства в цілому.

Тому, запроваджуючи систему податкового менеджменту, підприємство повинне мати на меті не тактику мінімізації податків, а стратегію оптимального управління податковими потоками, оскільки вони можуть вплинути на зростання фінансових ресурсів підприємства після оподаткування.

На сьогоднішній день в Україні необхідність мінімізації податків зумовлена високим податковим тиском на противагу кількості благ, які може надати суспільству держава. Відповідно, платники податків вдаються до різних схем мінімізації податкових зобов'язань, що включають схеми, засновані на прогалинах законодавства та схеми, пов'язані з прямим порушенням норм закону. Схема мінімізації податкових платежів підприємств в межах, дозволених Податковим кодексом України зображені на рис. 3 [2, с. 213].

Рис. 3. Схема мінімізації податків у структурі корпоративного податкового менеджменту

Що стосується способів оптимізації податкових платежів, то вони є досить різноманітні. Найбільш поширені серед них:

- метод відстрочення податкового платежу – ґрунтується на тій обставині, що термін сплати більшості податків обумовлений моментом виникнення об'єкта оподаткування та календарним періодом (місяць, квартал, рік);

- метод прямого скорочення об'єкта оподаткування – має на меті позбавитися від певних операцій, що підлягають оподаткуванню і при цьому не здійснити негативного впливу на господарську діяльність підприємства.

- метод застосування законодавчо встановлених пільг і преференцій для різних галузей економіки та груп платників податків – став можливим завдяки встановленню особливих режимів оподаткування для окремих галузей, видів діяльності, що найбільше потребують державної підтримки;

- податкове бюджетування – є підсумковою частиною корпоративного податкового планування, регулювання та контролю, а також комбінованим способом оптимізації податкових потоків суб'єктом господарювання. Податкове бюджетування базується на виборі оптимальних рішень у сфері податкових доходів і витрат з метою отримання максимального

податкового прибутку з подальшим ухваленням рішень щодо його ефективного вкладення (використання) [2, с. 217].

Під час здійснення фінансової діяльності податки виступають потужним економічним важелем і впливають на процес прийняття управлінських рішень підприємством, нерідко змінюючи тактику ведення бізнесу. Вважаємо, що на підприємствах повинні бути фахівці, на яких покладалися би функції забезпечення фінансової діяльності саме з податкової точки зору. Зазвичай такі обов'язки виконують бухгалтери підприємств, що знижує якість роботи податкового сектору фінансів підприємства. Ведення оптимальної податкової політики вимагає від фахівців (податкових менеджерів) певних знань і навичок, а саме:

- досконале вивчення податкового законодавства для своєчасного і правильного нарахування та слати податкових платежів;
- пошук оптимізації сплати податкових зобов'язань;
- вміння платити мінімально, застосовуючи законні методи зменшення податкового тиску.

Таким чином, корпоративний податковий менеджмент, будучи органічною частиною фінансів підприємств, забезпечує формування і підвищення ефективності фінансового потенціалу суб'єктів господарювання, регулювання його взаємовідносин із державою в процесі перерозподілу доходів і наповнення держбюджету. При цьому ефективність податкового менеджменту значно підвищується за умови правильної і цілеспрямованої організації, що передбачає розробку плану, цілей і завдань податкового планування, а також розробку і реалізацію схем мінімізації та оптимізації податкових платежів.

1. Гринчук Ю. С. Податковий менеджмент в системі управління підприємством / Ю. С. Гринчук, В. Ю. Гринчук // Фінанси та оподаткування. – 2011. – № 3. – С. 125–127. 2. Бечко П. К. Податковий менеджмент : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / П. К. Бечко, Н. В. Лиса. – К. : Центр учбової літера тури, 2009. – 288 с.

Рецензент: д.е.н., професор Борейко В. І.